

การตีความ

ธนาพร ภัทรวงษ์วานิชย์

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

การตีความ เป็นปัญหาหลักของผู้วิจัยที่ต้องมีทักษะของการตีความ รวมถึงต้องมีความรู้ในทฤษฎีหลักที่ใช้เป็นฐานคิดในงานวิจัยเพื่อช่วยให้การตีความมีความเที่ยงตรง ถูกต้อง ครบถ้วน กระบวนการในการตีความเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา เช่น เนื้อความที่เป็นข้อมูล ร้อยแก้ว ถอดเทปบทสนทนา เนื้อความจากเอกสารจดหมายเหตุ ภาพถ่าย แผนที่ วัตถุ ข้อมูลที่เป็นภาษาต่างประเทศ เป็นต้น ทุกแหล่งข้อมูลที่ได้มา เช่น วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่ผ่านมา มีความคล้าย สอดคล้องหรือแตกต่าง การแยกประเด็นตามหลักระเบียบวิธีวิจัยจนถึงขั้นตกผลึกในเนื้องานวิจัย ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาทั้งสิ้น

ผู้วิจัยต้องมีทักษะการตีความที่ดี สาเหตุที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความนั้นเกิดจากถ้อยคำไม่สามารถสื่อความหมายให้ตรงตามความต้องการของผู้วิจัยได้อย่างสมบูรณ์ หรือเกิดจากเหตุการณ์ในอนาคตกติไม่อาจ คาดเดาได้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และวัฒนธรรมประเพณี หรือมีความไม่แน่นอน หรือเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในขั้นตอนของงานวิจัย ทำให้เป็นปัญหาสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องมีกระบวนการเพื่อหาสาระสำคัญ หรือต้องการรายละเอียดเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้วิจัย หรือเพื่อวิพากษ์ วิเคราะห์ ซึ่งต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีคิด กระบวนการแสดงเหตุผล และการอนุมาน การแสดงทรรศนะ ในการตีความเพื่อการวิเคราะห์งานวิจัย เนื้อหาที่ต้องมีการอ่าน วิเคราะห์ ถอดเทป ฯลฯ จากทุกแหล่งข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ความรู้ในทฤษฎีหลักที่ใช้ในงานวิจัยช่วยให้ตีความได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำหรือไม่ ซึ่งนักวิจัยต้องอธิบายความรู้ที่ปรากฏจากงานวิจัย โดยมีกระบวนการคือ ทราบทฤษฎีองค์ความรู้หลักที่ใช้เป็นฐานในการพิสูจน์ ผ่านขั้นตอน การสังเคราะห์ วิเคราะห์ คิด และตีความ จนถึงขั้นสรุปผลที่ได้ว่าขัดแย้งหรือสอดคล้องกับทฤษฎีอย่างไร เหตุผลน่าเชื่อถือมากน้อยอย่างไร หากมีการเขียนแผนผังเพื่อช่วยในการตีความจะทำให้ข้อมูลที่ได้ชัดเจน ไม่มีอะไรที่มักจะทับกับงานวิจัย เกิดการตกผลึกงานวิจัยที่สมบูรณ์แบบ

ความเข้าใจของผู้วิจัยในเรื่องการตีความเกี่ยวกับความหมายของคำ สำนวน ข้อความ เนื้อหา ตาราง สถิติ ตลอดจนถึงที่ได้จากการวิจัยนั้นๆ ซึ่งการตีความต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้วิจัย

เพื่อให้เกิดการตีความ ที่ถูกต้อง สามารถถ่ายทอดความหมายไปยังผู้อ่านหรือผู้รับข้อมูลงานวิจัย ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และตรงกับความต้องการของผู้วิจัยที่ต้องการสื่อความหมาย ซึ่งการตีความย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

ดังนั้น การตีความ จึงเป็นปัญหา และมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่องานวิจัย เพราะขั้นตอนของงานวิจัย ต้องใช้หลักการตีความในทุกขั้นทุกตอน ไม่ว่าจะเริ่มหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย การตั้งสมมติฐานงานวิจัย วัตถุประสงค์ของงานวิจัย การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม การแจกแบบสอบถาม การสังเกต การนับและการวัด เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ต้องนำข้อมูลมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ ตีความมีการอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ การวัดค่าตัวกลาง การวัดค่าการกระจาย การอธิบายความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติอ้างอิง การเปรียบเทียบข้อมูล การเลือกชนิดของตัวแปร เลือกกลุ่มตัวอย่าง ต้องใช้การวิเคราะห์ การตีความเข้ามาช่วยในงานวิจัย ซึ่งอาจเกิดปัญหาได้ทุกขั้นตอน ทำให้ผู้วิจัยต้องศึกษาเกี่ยวกับหลักการของ “การตีความ” ที่เป็นปัญหาข้อขัดข้องอันเป็นเหตุในการนำเสนองานวิจัยอย่างหนึ่ง หากผู้วิจัยปล่อยข้อมูลทิ้ง มิได้แยกข้อมูลออกเป็นแต่ละประเภท มีการวิเคราะห์ข้อมูลบ้าง ไม่มีการจัดทำระบบข้อมูล การทบทวนเพื่อตรวจสอบได้ตลอดเวลา ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตีความงานวิจัยจะตามมาอย่างแน่นอน

ที่มาของการตีความ

ในหลายยุคหลายสมัยตั้งแต่อดีตมาแล้ว เริ่มจากการตั้งกฎคือ จงอย่าแปลคำต่อคำ รวมถึงนักกวี นักแปลที่มีชื่อเสียงที่สุดเขียนทฤษฎีในเรื่องของการแปลความ โดยการถ่ายทอดความหมายจากประสบการณ์ มี 3 อย่าง คือ 1. “แปลคำต่อคำ” เป็นวิธีการแปลที่แย่มาก

2. “การแปล” เป็นการแปลประเภทที่เขียนเลียนแบบขึ้นมาใหม่

3. “การแปลที่แท้จริง” เป็นการแปลแบบที่รักษาต้นฉบับเอาไว้

ในศตวรรษที่ 17 มีการนำเอาอรรถปริวรรต (Hermeneutics) หรือทฤษฎีการตีความ เป็นการวิเคราะห์เทียบเคียงกับแนวคิดอรรถปริวรรตศาสตร์ตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาโลกาภิวัตน์ มาใช้ตีความคัมภีร์ทางศาสนา กฎหมาย และวรรณคดี โดยมีเป้าหมายเพื่อหาความถูกต้องทางภาษาและประวัติศาสตร์ในช่วงศตวรรษที่ 18-19 นักชีววิทยา ชาวเยอรมัน นักคิดทางด้านการตีความ มีการศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎีทางด้านปรัชญา และภาษาศาสตร์มากมาย ได้พัฒนาเพื่อใช้ตีความตำราทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นคัมภีร์ทางศาสนา ซึ่งเกิดทฤษฎีขึ้นจากนักแปลจริงๆ มีการกล่าวถึงประสบการณ์ มีการปรับเปลี่ยนระเบียบวิธีคิดเป็นของตนเอง เข้าถึงความรู้สึกของผู้อ่านตำราได้ดีกว่าผู้แต่งตำรา ทฤษฎีการตีความทำหน้าที่เป็นญาณวิทยา ตรรกวิทยาสมัยใหม่ มีลักษณะการแปล 2 วิธี คือ

1. ดึงผู้อ่านไปหานักเขียน
2. ดึงนักเขียนไปหาผู้อ่าน

ต่อมาในยุคโครงสร้างนิยม เกิดทฤษฎีภาษาศาสตร์แบบพฤติกรรมศาสตร์ และความเฟื่องฟูของแนวคิดทางด้านสถิติ มีนักคิดค้นสำคัญของกลุ่ม เขียนทฤษฎีการแปลที่ค่อนข้างถึงมาก คือการทำตารางแผนผังของการเทียบเคียงภาษา พยายามใช้ศัพท์วิทยาศาสตร์สัญลักษณ์ต่างๆ เข้ามาช่วยถอดความหมายทางด้านภาษาศาสตร์ พยายามใช้ความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ เชิงโครงสร้างกับทฤษฎีข้อมูลมาใช้ในการแปล อิทธิพลในยุคนี้ทำให้เกิดวารสารทางวิชาการหลายแขนง ปัจจุบันเป็นยุคสัญลักษณ์วิทยา หรือสัญลักษณ์ศาสตร์ เป็นวิธีการศึกษาเพื่อให้ได้มาถึงความรู้วิธีการหนึ่งแนวโครงสร้างนิยม (Structuralism) ที่มีอิทธิพลในทฤษฎีการแปลเน้นด้านสหสัมพันธ์ เป็นกระบวนการ กลวิธีการนำเสนอ การผูกเรื่อง การเล่าเรื่อง ตลอดถึงความหมายแฝง ขึ้นอยู่กับบริบทที่แวดล้อม และได้รับการพัฒนาเรื่อยมา จนกลายเป็นศาสตร์สากลที่นักปรัชญาให้ความสนใจเป็นพิเศษ

ฮันส์-จอร์จ กาดาเมอร์ ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาด้านศาสตร์แห่งการตีความ Hermeneutics ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า hermeneuein or hermeneia or hermeneus ซึ่งเป็นคำที่มีหลายความหมาย เช่น แสดงออก (express) อธิบาย (explain) แปล (translate) ตีความ (interpret) นับเป็นคำอธิบายที่กว้างมาก สรุปว่า หมายถึง ศิลปะแห่งการตีความศาสตร์แห่งการตีความ ทฤษฎีการตีความ วิธีการตีความ หลักการตีความ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. การเสวนา และปัญหาเชิงปฏิบัติการ เป็นการสนทนา การเจรจา การตั้งคำถาม ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการตีความและการสร้างความเข้าใจ ใช้คำถามเป็นหนทางนำไปสู่ความรู้

2. ภาววิทยา และศาสตร์แห่งการตีความ เป็นความสนใจในเรื่องลักษณะหรือธรรมชาติของความเข้าใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นศาสตร์แห่งการตีความในทัศนะ ความพยายามทางปรัชญา การอธิบายทำความเข้าใจในฐานะที่เป็นกระบวนการทางภาววิทยาในตัวมนุษย์

3. สุนทรียศาสตร์ และอัตวิสัยนิยม เป็นแนวคิดด้านสุนทรียศาสตร์ ถ้าหากงานศิลปะถูกใช้เป็นศูนย์กลางและเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ทางศิลปะแล้ว ความเข้าใจย่อมถูกกำหนดโดยสิ่งที่ถูกเข้าใจเช่นเดียวกัน เกิดมโนทัศน์ นั้นๆ ขึ้นมา

ทฤษฎีศาสตร์แห่งการตีความเชิงปรัชญาของกาดาเมอร์ ได้นำเสนอไว้มี 3 ขอบเขต คือ

1. ขอบเขตด้านสุนทรียศาสตร์
2. ขอบเขตด้านประวัติศาสตร์
3. ขอบเขตด้านภาษา

อคติ กาดาเมอร์ เห็นว่า มิได้เป็นอุปสรรคแก่การทำความเข้าใจดังที่เชื่อกันโดยทั่วไป หากแต่เป็นสิ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ในการทำ ความเข้าใจ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อคติที่มีขอบเขต และอคติที่เป็นไปได้ ซึ่งอคติที่เป็นไปได้ เท่านั้นที่เป็นประโยชน์ การโยงเข้าสู่ประวัติศาสตร์และจารีตประเพณีเป็นสิ่งที่ตระเตรียมให้รู้และเข้าใจ และด้านภาษากาดาเมอร์เห็นว่า การเสวนา ต้องใช้ภาษาเป็นสื่อกลางเสมอ และเป็นภาษาที่เชื่อมต่อกับโลก ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือระบายความรู้สึกนึกคิด แต่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลด้วย การตรงประเด็นของศาสตร์แห่งการตีความเชิงปรัชญา มี 3 มิติ คือ

1. มิติของเวลา คือ ณ ขณะปัจจุบัน เป็นการทำความเข้าใจกับตัวบทในอดีต ให้เข้ากับคำถามในช่วงเวลานี้
2. มิติของการวิพากษ์ ในที่นี้เป็นการวิพากษ์ตนเอง โดยการตั้งคำถามกับโลกทัศน์ และสภาวะเกิดก่อนของตนเอง มีเป้าหมายอยู่ที่การตรวจสอบอคติของตนเอง
3. มิติของการปฏิรูป เป็นมิติของการบำบัดรักษา การตรงประเด็นในมิตินี้อาจทำลายขอบฟ้าที่มีอยู่ และสร้างขอบฟ้าขึ้นมาใหม่แทน และเกิดความตระหนักรู้ในตัวเองมากขึ้น

ทฤษฎีการตีความ เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของปรัชญาโลกาภิวัตน์ หรือปรัชญาหลังสมัยใหม่ กล่าวได้ว่า “วิชาอรรถปริวรรตศาสตร์ทั่วไปเป็นเรื่องใหม่สำหรับวงวิชาการในประเทศไทย และอรรถปริวรรตศาสตร์เชิงพุทธ ยังไม่มีการค้นคว้าไว้อย่างเป็นระบบ และมีผู้สนใจค้นคว้าวิจัยในเรื่องของ อรรถปริวรรตศาสตร์ตามทัศนะของพระธรรมปิฎก (ประยุทธิ ปยุตโต) มีการค้นหาศาสตร์สมัยใหม่ที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก อาศัยกรอบแนวความคิดแบบตะวันตกเป็นแนวค้นคว้าเทียบเคียง เพื่อปรับประยุกต์ใช้ทฤษฎีแนวพุทธในสังคมปัจจุบันให้สำเร็จเป็นรูปธรรม การตีความที่ชาวพุทธเข้าใจกัน คือ การแปลความ การอธิบายความ อรรถาธิบาย

นัยวิเคราะห์ อรรถวิเคราะห์ หากมีการพิจารณาทฤษฎีการตีความของริเคอร์ จะทำให้ทราบสายการพัฒนาของวิชานี้ แบ่งการตีความออกเป็น 3 นัย คือ

1. การตีความประเพณีนิยม เป็นการศึกษาอิทธิพลทางความคิดต่างๆ

2. การตีความตามทรรศนะของนักคิด คือ การตั้งข้อสงสัย โดยตั้งข้อสังเกตทำนองไม่ยอมรับอะไรง่ายๆ กำหนดว่าตำราหรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมมีวัตถุประสงค์ด้านต่างๆ เช่น สังคมการเมือง เศรษฐกิจ

3. การตีความเชิงวิจารณ์ ซึ่งสัมพันธ์กับการตีความตามทรรศนะของนักคิด

ศาสตราจารย์กิติ บัญเจือ นักคิดไทยคนแรกที่บัญญัติคำว่า “นัยวิเคราะห์” ขึ้นมาใช้เป็นท่านแรก มีการอธิบายถึงอรรถปริวรรต (Hermeneutics) ว่าเป็นวิธีรวมทั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการตีความหมายหรือวิเคราะห์ความหมายของภาษา ซึ่งดูว่าเป็นเรื่องใหม่ในวงการหนังสือภาษาไทยและมีการพัฒนามาใช้เป็นเครื่องมือการตีความ ไม่ใช่ภาษาเท่านั้นที่ต้องการการตีความ ทุกอย่างของมนุษย์ต้องตีความเพื่อให้ยังผลดี ขจัดผลร้าย

การตีความในพระพุทธศาสนา

ในทางพุทธศาสนา จะต่างจากแนวคิดทางตะวันตก โดยมีการเริ่มต้นที่แนวคิดในเรื่องของพระเจ้า ซึ่งเป็นแหล่งความถูกต้อง ความดีงาม อาศัยเทพเจ้าทำหน้าที่นำสารจากพระเจ้าสู่มนุษย์ แต่พระพุทธศาสนา เริ่มต้นที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือมนุษย์ ผู้เปิดเผยถึงความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม โดยสื่อสารกับมนุษย์โดยตรง ไม่ต้องมีสื่อกลางเหมือนทางตะวันตก

การตีความ หากหมายถึง ศิลปศาสตร์แห่งความเข้าใจ และการทำให้คนอื่นเข้าใจในสิ่งที่เสนอ เทคนิควิธีสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการตีความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของภาษา ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ภาษา 2 ลักษณะ คือ ภาษาสมมติ (ภาษาสามัญ) และภาษาปรมาตม์ (ภาษาอุดมคติ) ในการสั่งสอนชาวโลก โดยคำนึงถึงอุปนิสัย จริตของผู้รับสาร การพัฒนาการในเรื่องของการตีความในช่วงแรกในยุคพุทธกาล กรณีความขัดแย้งจะยึดพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศูนย์กลางในการตัดสินความถูกต้อง และสามารถยุติความขัดแย้งต่างๆ ลงได้ แต่เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ปรินิพพานไปแล้ว การยึดเอาแนวคิดเกี่ยวกับธรรมวินัย โดยใช้กระบวนการตีความเกี่ยวกับคำสอนของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เกิดความรัดกุม นำเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีการวาง “หลักมหาปเทศ 4” เป็นเกณฑ์การตีความ ซึ่งต้องไม่ขัดกันระหว่างสูตรและวินัย ยุติความขัดแย้งต่างๆ ลงได้ แต่

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ปรินิพพานไปแล้ว การยึดเอาแนวคิดเกี่ยวกับธรรมวินัย

จากหลักการและกฎเกณฑ์ดังกล่าว พระมหากัจจายนะเถระ ได้ประมวลวิธีการอธิบายความอย่างพิสดารไว้ใน “คัมภีร์เนติปกรณ์” และ “คัมภีร์โกปเทส” (หลักหาระ 16 ประการ) ซึ่งมีการกล่าวถึงหลัก วิธีการการตีความ หลักคำสอน ทั้งโดยอรรถและพยัญชนะ เพื่อตรวจสอบหรือประเมินการตีความมีเทศนาหาระ เป็นต้น ส่วนนัยและสาสนบัญญัติ เป็นหลักการ วิธีการ จำแนกหลักคำสอนตามความมุ่งหมาย หรือตามเจตนารมณ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเครื่องมือวิเคราะห์พระสูตรจำแนกเนื้อหา หลักการ วิธีการ และมีการใช้ในการศึกษาตีความ อธิบายความ มาจนถึงในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การตีความในพระพุทธศาสนามีการพัฒนาการตีความเริ่มต้นอย่างมีรูปแบบ แบบแผนชัดเจนในการสังคายนาครั้งที่หนึ่ง พระเถระที่มีบทบาทสำคัญ 3 รูป คือ พระมหากัสสปะ พระอานนท์ และพระอุบาลี ทำหน้าที่จัดกรอบความคิดการทำสังคายนา เพื่อสืบทอด พระธรรมวินัย เปรียบได้กับการทำหน้าที่ของเทพ เฮอร์มีส ของกรีกที่เป็นผู้นำสารจากพระเจ้าไปตีความเพื่อถ่ายทอดแก่มนุษย์ พระเถระดังกล่าวมีหลักฐานจากพระไตรปิฎก ว่าท่านนำสืบทอดด้วยความทรงจำ จากการรับฟังจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลักษณะคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค ไม่มีการตีความเพิ่มเติม ในสมัยต่างๆ ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน การปรับตัวเพื่อสื่อให้คนในสมัยนั้นๆ ได้เข้าใจ มีการยอมรับ มีความจำเป็นมาก ทำให้ธรรมวินัยมีคุณค่า และประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์

ในพระพุทธศาสนา พบว่ามีการพัฒนาการด้านการตีความ คัมภีร์ต่างๆ ตั้งแต่ยุคมุขปาฐะถึงยุคปัจจุบัน ที่มีคำสอนจารึกเป็นคัมภีร์ เพื่อสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจ ศาสตร์แห่งการตีความ เช่น การวิเคราะห์ (วิคฺท) การอธิบาย (อธิปฺบาย) เนื้อความ (อตุล) การจำแนก (วิภขนา) การตีความเรื่องการหลุดพ้นในพระพุทธศาสนาของ ดร. บี.อาร์. อัมเบตการ์ (B.R.Ambedkar) ได้ให้คำนิยามการหลุดพ้นใหม่ว่าได้แก่ การทำให้สภาพทางวัตถุและความสัมพันธ์ทางสังคมดีขึ้นในชีวิต (ชาติ) นี้ ซึ่งเป็นการตีความคำสอนของพระพุทธศาสนาใหม่ มีลักษณะเกินเลย บิดเบือนไปจากคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา แต่จะมีตัวบทของพระพุทธศาสนาที่กำหนดกรอบอยู่ที่หลักตัดสินพระธรรมวินัย ซึ่งมีลักษณะตัดสินพระธรรมวินัย 8 ดังนี้

1. วิราคะ คือความคลายกำหนด ความไม่ติดพัน เป็นอิสระ มิใช่เพื่อความข้อยมใจ หรือเสริมความดีใคร่

2. วิสังโยค คือ ความหมดเครื่องผูกมัด, ความไม่ประกอบทุกข์ มิใช่เพื่อผูกมัด หรือประกอบทุกข์

3. อปยะ คือ ความไม่พอกพูนกิเลส มีใช้เพื่อพอกพูนกิเลส
4. อปปัจจตา คือ ความอยากอันน้อย ความมักน้อย มีใช้เพื่อความอยากอันใหญ่ ความมักใหญ่ หรือมักมากอยากใหญ่
5. สันตภูติ คือ ความสันโดษ มีใช้เพื่อความไม่สันโดษ
6. ปวิเวก คือ ความสังัด มีใช้เพื่อความคลุกคลีอยู่ในหมู่
7. วิริยารัมภะ คือ การประกอบความเพียร มีใช้เพื่อความ

- เกียจคร้าน
8. สุภรตา คือ ความเลี้ยงง่ายมีใช้เพื่อความเลี้ยงยาก
- ลักษณะตัดสินธรรมวินัย 7 หลักกำหนดธรรมวินัย 7 มีดังนี้
1. เอกันตนิพิตา ความหน่ายสิ้นเชิง ไม่เคลิบเคลิ้ม
  2. วิราคะ ความคลายกำหนด เป็นอิสระ
  3. นิโรธ ตับกิเลส
  4. อุปสมะ ความสงบ
  5. อภิญญา ความรู้ชัด
  6. สัมโพธะ ตรัสรู้
  7. นิพพาน สภาพที่ดับกิเลสและกองทุกข์แล้ว

จะเห็นว่าพระธรรมวินัยสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินวิธีประพฤติปฏิบัติ ไม่ว่าจะ นอกหรือในพระพุทธศาสนาได้อย่างครอบคลุม สมเหตุสมผล แนวคิดของพระพุทธศาสนา ทัศนะของปุถุชนที่ได้เป็นอริยบุคคลต่างเป็นมัจฉาทิฐิติ คือการยึดถือความรู้เพียงบางส่วนด้วยกันทุกคน ทำให้เป็นปัญหาในการตีความ

สรุป ทฤษฎีการตีความในพระพุทธศาสนากับแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกแตกต่างกัน คือ ทางตะวันตกมีการเน้นด้านตนเท่านั้นที่สามารถอธิบายการตีความได้เข้าใจ เข้าถึงความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ไม่ว่าจะเป็นผู้เขียน ผู้อ่าน และคัมภีร์ ส่วนในทางพระพุทธศาสนา จะมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับผู้นำสืบ มีการเชื่อมโยง ตรวจสอบ ตีความในเชิงบูรณาการจนสืบต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย เกิดความน่าเชื่อถือของคำสอนที่นำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การตีความมีการให้ความสำคัญกับปัจจัย วิธีการ องค์ประกอบต่างๆ ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ไม่น้อยไปกว่าทฤษฎีทางตะวันตก

ความหมายของการตีความ

การตีความ (INTERPRETATION) หมายถึง การตีความหมาย การแปลความหมาย การให้ความหมาย การถ่ายทอดความหมาย การอธิบาย กระบวนการที่ส่งผลต่อการแปลความหมายในการรับรู้ ได้แก่ ความคาดหวัง (Expectation) แรงจูงใจ (Motivation) ประสบการณ์เก่า (Early Experience) วัฒนธรรม (Culture) ที่ผ่านมาของผู้ตีความ

การตีความ หมายถึง ชี้ กำหนดความหมาย ให้ความหมาย หรืออธิบาย ใช้หรือปรับให้เข้าใจเจตนา ความมุ่งหมายเพื่อความถูกต้อง

กระบวนการในการตีความเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหาในงานวิจัย คือ Thesis, Synthesis and Antithesis มีรายละเอียดดังนี้

Thesis หมายถึง ทฤษฎี หรือองค์ความรู้หลักที่ใช้เป็นฐานในการพิสูจน์ เพื่อการวิจัย

Synthesis หมายถึง ขั้นตอน การสังเคราะห์ วิเคราะห์ คิด และตีความจนตกผลึก

Antithesis หมายถึง ขั้นตอนการสรุปผลที่ได้ว่าขัดแย้งหรือสอดคล้องกับทฤษฎี จนถึงขั้นตอนการยืนยันผลที่ได้จากการวิจัย

หลักสำคัญในการตีความ (Content Analysis) มี 3 ประเภท คือ

1. นฤมิตนิยม (Constructionism) ให้ความสำคัญกับความคิดรวบยอดที่สรุปออกมาว่ามีเนื้อหาที่สำคัญที่สุด จากประเด็นที่ปรากฏอย่างไรบ้าง

2. นัยนิยม (Interpretivism) เป็นการตีความตามข้อเท็จจริงที่คาดว่ามีความสำคัญ

3. สัญญานิยม (Phenomenology) เป็นสัญญาณหรือปรากฏการณ์ให้เกิดการตีความไปตามที่เห็นหรือที่ปรากฏ

การตีความ เป็นกระบวนการต้องมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องของระเบียบวิธีคิด กระบวนการแสดงเหตุและการอนุมาน และการแสดงทรรศนะ มีรายละเอียด คือ ระเบียบวิธีคิด มี 3 ประเภท คือ

1. ระเบียบวิธีคิดเชิงวิเคราะห์ ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับนิยาม

สิ่งที่เรารู้วิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าจะวิเคราะห์อะไร มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ หาหลักการที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้เป็น

แนวทางในการวิเคราะห์ ใช้หลักการนั้นให้ตรงกับเรื่องที่จะวิเคราะห์ เป็นกรณีๆ ไป และสรุปสิ่งที่เข้าใจแล้ว และสิ่งที่ยังไม่เข้าใจเพื่อ

รายงานผลการวิเคราะห์

2. ระเบียบวิธีคิดเชิงสังเคราะห์ มีความหมายไปทาง

รวมเข้าใจด้วยกัน โดยมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้น คือ เป็นการรวมส่วนต่างๆ ให้ประกอบเข้าด้วยกัน

วิธีที่เหมาะสมจนเกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น สำหรับจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3. ระเบียบวิธีคิดเชิงประเมินค่า เป็นการใช้ดุลพินิจตัดสิน

คุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ ผลงาน การกระทำ หรือกิจกรรมก็ได้ และการตัดสิน คุณค่าดังกล่าวนั้น สามารถบ่งชี้ได้

หลายลักษณะด้วยกัน สิ่งนั้นดีหรือเลว เป็นคุณหรือโทษ คุ่มหรือไม่คุ่ม แคไหน เพียงไร และก่อนที่จะประเมินค่าจำเป็นต้องหาเกณฑ์ไว้เสียก่อน เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ที่เราประเมินนั้นมีค่าอยู่ในขั้นใด

กระบวนการแสดงเหตุผลและการอนุมาน

1. การแสดงเหตุผล ภาษาที่ใช้ในการแสดงเหตุผล ไม่ว่าจะการใช้สันฐาน การเรียบเรียงข้อความ การใช้กลุ่มคำและการใช้เหตุผลหลายๆ ข้อ ประกอบกัน

2. การอนุมาน พิจารณาและหาข้อสรุปว่าจะทำให้เกิดผลลัพธ์อะไรตามมา หรือหาข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นผลลัพธ์ไปหาข้อมูลที่เป็นสาเหตุ หรือเป็นการพิจารณาว่าเป็นผลลัพธ์มาจากสาเหตุใด

การแสดงทรรศนะ ประกอบไปด้วยทรรศนะเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ความน่าเชื่อถือขึ้นอยู่กับเหตุผลที่นำมาสนับสนุนทรรศนะเกี่ยวกับคุณค่า ค่านิยม เป็นทรรศนะที่ประเมินว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี มีคุณค่าหรือไม่อย่างไร และทรรศนะเกี่ยวกับนโยบายเป็นทรรศนะที่บ่งชี้ว่าควรทำอย่างไร ปรับปรุงสิ่งใดบ้าง

นอกจากนี้ควรมีการเขียนแผนผัง (Diagram) เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ ตีความ บรรยายข้อมูล ให้นักวิจัยเกิดคุณค่าที่สุดนิยมเขียนโดยใช้สำนวนสารคดีแบบเล่าเรื่อง คือ นำปรากฏการณ์และหลักฐานมายืนยัน ซึ่งมีคำว่าอรรถ "Hermeneutics" เข้ามามีบทบาทสำคัญกับการตีความ มีองค์ประกอบ คือ สิ่งตีความ กิจกรรมการตีความ และผลการตีความ

บทบาทสำคัญของการตีความในการวิจัย

การวิจัย หมายถึง วิธีการ กระบวนการแสวงหาคำความจริง คำตอบของปัญหา ประกอบด้วยพยานหลักฐานหรือข้อมูลยืนยันที่มาอย่างมีระบบก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ประเภทของการวิจัย แบ่งตามลักษณะของข้อมูลได้ 2 ประเภท คือ

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องลงไปศึกษาสังเกต และประชากรที่ต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้าน ในลักษณะเจาะลึก ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการวิเคราะห์เชิงเหตุผล ไม่ได้มุ่งเก็บตัวเลขมาทำการวิเคราะห์

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งหาข้อเท็จจริง และข้อสรุปเชิงปริมาณ เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นข้อมูลยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ และสรุปต่างๆ โดยใช้เครื่องมือที่มีความเป็นปรนัยในการรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดลอง เป็นต้น ปัญหาการตีความในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 2) ประสบการณ์ ความถนัด ความสนใจ ของตัวเองที่มีต่อการวิจัย

3) งานเขียนทางวิชาการ

4) ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

5) บทคัดย่องานวิจัย

6) การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

7) องค์กรหรือหน่วยงานที่ต้องการใช้ผลวิจัยการวิเคราะห์ระบบ

ลักษณะของการวิจัยที่ดี จะเริ่มจากปัญหาที่อยู่ใใจ มีการระบุปัญหาที่ต้องการศึกษาหาคำตอบให้ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีขั้นตอน กระบวนการในการตีความที่เป็นที่ยอมรับ มีการใช้เครื่องมือที่มีความเชื่อถือสูง มีความเที่ยงตรง อาศัยความรู้ความสามารถของผู้วิจัย มุ่งเน้นที่จะส่งเสริม พัฒนา แก้ปัญหาแก้สังคมส่วนรวม ดังนั้นการวางแผนอย่างเป็นระบบ รอบคอบ ในการอธิบาย ทบทวนวรรณกรรม ตีความ วิเคราะห์ เพื่อการรายงานผลการวิจัยที่ตกผลึกสมบูรณ์ ดังนั้น การจะตอบความหมายของแนวความคิด ไม่อาจใช้เพียงวิธีนำเสนอภาพเหตุการณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาในแต่ละขั้นตอน จึงต้องใช้วิธีให้คำจำกัดความ ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด จะเห็นว่าศาสตร์แห่งการตีความในการวิจัยมีความสำคัญมากต่องานวิจัย ซึ่งเมื่อมีการตั้งโจทย์คำถามในสิ่งที่อยากรู้ และดำเนินการตามวิธีการ หรือกระบวนการที่สอดคล้องกับโจทย์คำถาม เพื่อให้ได้คำตอบในสิ่งที่อยากรู้ ซึ่งสิ่งที่อยากรู้ต้องมีกระบวนการ ขั้นตอน รวมถึงการใช้ศาสตร์การตีความ หากผู้วิจัย ตีความหมายของข้อมูลที่เรากลับรวบรวมมาไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง มีการบิดเบือน หรือตีความผิดพลาด จะทำให้เกิดผลเสียต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก และการตีความมักนิยมใช้กับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะมีลักษณะสำคัญที่ไม่ให้ความสำคัญกับการอ้างอิงในวงกว้าง และลงลึกถึงรากเหง้า ให้ความสนใจกับมนุษย์มากกว่าตัวเลข ต้องระวังในเรื่องของการใช้ภาษา และต้องการความน่าเชื่อถือในงานวิจัยจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มากเป็นพิเศษ ต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการตีความเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของการวิจัย ทำให้ต้องใช้ศาสตร์แห่งการตีความในการวิจัยเชิงคุณภาพมีความสำคัญ และนิยมใช้มากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ

สรุปการตีความมีบทบาทต่อการวิจัยในทุกขั้นตอนของการจัดทำงานวิจัย และสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการวิจัยประเภทเชิงคุณภาพ จะนิยมใช้ศาสตร์การตีความ (INTERPRETATION) มากกว่าการวิจัยประเภทเชิงปริมาณ ส่วนการตีความตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา จะเน้นการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลให้เข้าถึงความรู้ ความเข้าใจ ความถูกต้อง ความดีงาม ซึ่งดูจากความน่าเชื่อถือของคำสอนต่างๆ ของพระพุทธเจ้า การไม่ยึดติดกับภาษาที่ใช้ใน

การตีความ แต่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับผู้นำสืบ สื่อให้ผู้วิจัยทราบว่าการตีความที่ดีต้องมีการเปรียบเทียบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อ้างอิงข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อให้งานวิจัยออกมาสมบูรณ์แบบที่สุด จะเห็นว่าการตีความไม่ว่าจะอาศัยทฤษฎีใดก็ตาม ผลลัพธ์ของการตีความจะบอกได้ว่างานวิจัยเล่มนั้นๆ เป็นงานที่ดีหรือเป็นงานที่ไม่ดี

เอกสารอ้างอิง

กิริติ บุญเจือ. (2540). **นัยวิเคราะห์**. หน้า 4.
ปรุตม์ บุญศรีตัน. (2540). **รูปแบบการตีความคัมภีร์ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554).
พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก. หน้า 215 - 216.
โยธิน แสงจดี. (2554). **การวิเคราะห์เนื้อหา**. สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การตีความ. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.npwebsite.com>. (26 สิงหาคม 2554).
ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์ พลัสบลีเคชั่นส์, 2546. หน้า 466.
วรุทธ ศรีวรกุล. (2540). **ประวัติปรัชญา**. หน้า 51.
Alvesson. **Hermeneutics : Interpretation and Insight**. London : Sage Publications, pp. 52.
Christopher S. Queen. **Dr.Ambedkar and the Hermeneutics of Buddhist Liberation**. (Albany : State University of New York Press, 1996). p. 47.
English-Thai. **Nectec's Lexitron-2 Dictionary**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.rirs3.royin.go.th>. (26 สิงหาคม 2554).
Wachira Pumma. **ทฤษฎีการแปล**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.rirs3.royin.go.th>. (26 สิงหาคม 2554).